

РОЛЕВАТА ИГРА И КОМУНИКАЦИЯТА В СОЦИАЛНАТА РАБОТА

**Красимира Бенкова, Веска Шошева, Стефка Динчийска, Емилия Масларова,
Антон Стойков, Милена Илиева, Румен Василев**
*Катедра „Социални дейности“, Медицински факултет, Тракийски университет, гр.
Стара Загора-6000, България
E-mail: soc.dein@abv.bg*

ROLE-PLAY GAMES AND COMMUNICATION IN SOCIAL WORK

**Krasimira Benkova, Veska Shosheva, Stefka Dinchiyska, Emiliya Maslarova, Anton Stoykov,
Milena Ilieva, Rumen Vasilev**
*Department of Social Work, Medical Faculty, Thracian University, Stara Zagora, Bulgaria
E-mail: soc.dein@abv.bg*

ABSTRACT

The problem of optimization of specialists training in the field of social work, which is aimed to increase its efficiency and effectiveness, is topical, complex and multifaceted. In this respect, one of the most important tasks is to develop professional communicative competence in them. According to the specifics of the communicative activities of the social worker, the role play game that we see as a creative activity aimed at modeling and finding forms and strategies of communication for solving problems shall be considered as one of the most appropriate methods facilitating this process.

Key words: communicative activities, professional communicative, role play game.

На съвременния етап от развитието на образователната ни система се наблюдава подчертан интерес към търсенето на нови, интерактивни форми и методи за обучение, включването на които в образователния процес във висшите учебни заведения води до непрестанното повишаване на качеството му.

Тези нови форми и методи за обучение водят до засилване и на интереса към развитието на уменията за професионално общуване на бъдещите специалисти от групата на т.н професии с изключително комуникативна насоченост, в т.ч и на бъдещите специалисти по социална работа.

Като един от най-ефективните методи за интерактивно обучение, стимулиращ посредством характеристиките си комуникацията при взаимодействията, осъществявани в учебния процес при студентите от специалност „Социални дейности“ се явява ролевата игра, разглеждана като комплексен метод или техника за обучение, при който /която/ малка група под формата на игрово представление разглежда критично важна за нея тема, най-често социален конфликт. Участниците се включват в модел на реална житейска ситуация, изпълняват определени игрови роли или няколко техни вариации.

Методическата цел на ролевата игра се заключава в проиграването и опитната проверка на разнообразни стратегии за разрешаването на конкретен проблем в конфликтна ситуация, а също така в осъзнаването и анализа на собствените или на чуждите игрови действия. Преди всичко чрез тях се стимулират съпреживяването, способността за наблюдение, сътрудничеството и общуването с другите хора както и разрешаването на проблем с цел достигането на дадена учебна цел. Дидактичната ролева игра притежава следните признаци: съдържаща конфликт тема, имаща връзка с житейското съществуване; елементи на критика, смяна на ролите, обсъждане, анализ; модел на нова конструкция на действителността; повторемост, изменяемост, прозрачност; гъвкав ход и липса на предписано съдържание; активни игрови малки групи и наблюдатели а не- зрители.

В някои страни от Западна Европа чрез термина „ролева игра“ се обозначава:

- вид упражнение, имитиращо ролево общуване;
- форма за разиграване на кратки сцени;
- устно учебно задание, обозначаващо инсценировка на ситуация за решаване на даден учебен проблем;
- възможност за свободна импровизация на обучавания в рамките на зададената ситуация;
- форма на практическо занятие, представляващо имитация на реална ситуация;
- simulation /моделиране, възпроизвеждане/ задължителен елемент при което се явява разрешаването на даден проблем [2]

В структурата на ролевата игра се включват следните компоненти: роли; изходна ситуация; ролеви действия.

Ролите, които играещите изпълняват могат да бъдат социални или междуличностни. Първите са обусловени от мястото на индивида в системата на обективните социални отношения, в т.ч и професионални, което прави ролевата игра особено подходяща при моделирането на реални професионални ситуации за общуване от сферата на социалната работа. Междуличностните роли се определят от мястото на индивида в процеса на междуличностните взаимоотношения. Подборът на ролите следва да се осъществява по такъв начин, който да формира у обучаемите активна жизнена позиция, както и положителни личностни качества, в т.ч и необходимите за осъществяване на пълноценно общуване.

Вторият компонент на ролевата игра е изходната ситуация. Тя встъпва най-вече като способ за нейната организация. При създаването на тази ситуация е необходимо да се отчитат както обстоятелствата от реалната действителност, така и взаимоотношенията между комуникиращите.

Третият компонент на ролевата игра са ролевите действия, които играещите изпълняват. Те са органично свързани с ролята и представляват основната единица чрез която се разгръща играта.

Ролевата игра се разгръща в следните три фази:

1. Фаза за мотивация /подготвителна фаза, фаза за „загръване“/;
2. Фаза за действие, включваща разработката и провеждането на играта;
3. Фаза за анализ. Включва обсъждане, дискусия, оценка на действията и поведението на участниците.

Някои автори (К. Reich по G. Schaudе 1995) посочват още една допълнителна фаза, протичаща след фазата за анализ-фаза за освобождаване, по време на която според тях участниците се освобождават от своите роли. Според тях този процес цели защитата на изпълнителя, разбира се като критика на ролевото му поведение а не на неговата истинска личност.[3]

От гледна точка на развитието на комуникативните възможности на бъдещите специалисти по социална работа е нужно да се отбележи, че ролевата игра притежава следните специфични признаци:

- Насочена е към достигането на определени комуникативни цели, към решаването на определени комуникативни задачи;
- Насочена е към организация на комуникативното взаимодействие посредством един от основните си компоненти-ролята;
- В процеса на разгръщането и се възпроизвеждат определени речеви клишета, характерни за ситуации, типични за професионалното общуване на специалиста по социална работа;

Нужно е да се отбележи, че с помощта на ролевите игри се осъществява система от взаимодействия, насочени към формиране на потребност от усвояването на комуникативни

знания и умения, както и на интерес към това кое може да се яви като техен източник, което отговаря в пълна степен на принципа за комуникативност в учебния процес. Според Е. Пасов за комуникативност в образователния процес можем да говорим тогава, когато са налице следните характеристики, съдържащи се в него: мотивираност, целенасоченост, личностен смисъл, речева и мисловна активност, връзка на общуването с различните форми на взаимодействие, контактност, ситуативност, функционалност, евристичност, съдържателност, проблемност, изразителност.[1] Определяйки ролевите игри като комуникативен метод за обучение е нужно да бъдат посочени и принципите, лежащи в основата на реализацията му;

- *Мотивираност.* Предполага игровите действия на обучаемите съобразно ролята, която изпълняват в играта да се извършват по тяхно вътрешно убеждение, а не в резултат на външно стимулиране;

- *Взаимодействие.* Ролевите игри позволяват създаването на мотивационно поле за взаимодействие, предполагащо усвояване на умение за установяване на контакти, взаимопомощ, поддръжка, доверително сътрудничество.

- *Проблемност.* Предполага активизация на речевата дейност на студентите съобразно изпълняваната игрова роля с цел разрешаването на проблемната игрова задача. В този смисъл е нужно осъществяването на подбор на проблемни ситуации, чрез които е възможно активизирането на комуникативната дейност на обучаемите.

Разглежда се в контекста на обучението на бъдещите специалисти по социална работа и по-конкретно в ролята и на метод, подпомагащ комуникацията в процеса на обучение ролевата игра може да бъде ценна посредством следните си характеристики:

1. Ролевата игра мотивира речевата активност на обучаваните чрез поставянето им в ситуации, изискващи от тях актуализиране на потребността от формулиране и осъществяване на определени изказвания с професионална насоченост;

2. Дава възможност на плахите, неуверени в себе си студенти да осъществяват пълноценна комуникация с другите и по този начин да преодоляват бариерите, съществуващи в общуването им с тях. Това допълнително се подпомага от факта, че в ролевата игра всеки участник получава роля и е длъжен да бъде активен партньор в процеса на груповото общуване;

3. Чрез ролевата игра студентите овладяват елементи на общуването като умение да осъществяват и поддържат беседа, да намират точния момент в който да прекъснат събеседника, за да се съгласят с неговото мнение или да го опровергаят, да задават уточняващи въпроси.

Приложението на ролевата игра в процеса на обучението на студентите от специалност „Социални дейности” би следвало да се търси съобразно изброените по-горе формиращи нейни функции.

ЛИТЕРАТУРА

1. Пасов Е.И. Сорок лет спустя или сто и одна методическая идея - М.: ГЛОССА-ПРЕСС, 2006.
2. Lado R 1973 'Language Testing'. London,
3. Schaudé, Götz 1995. Kreativitäts- Problemlösungs- und Präsentationstechniken. 3. Aufl., Eschborn: Rationalisierungs-Kuratorium der Deutschen Wirtschaft (RKW)